

رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با هدف دستیابی به آستانه‌های سود

دکتر شکراله خواجهی*

مهدی ابراهیمی میمند**

چکیده

در پژوهش‌های مختلف به شیوه‌های متفاوتی اقدام به سنجش مدیریت سود شده است. یکی از این شیوه‌ها، توزیع سود است که به دستیابی یا پیشی‌گیری از آستانه خاصی از سود اشاره دارد. افزایش کیفیت حسابرسی می‌تواند موجب بهبود در کیفیت اطلاعات گزارش و بخصوص سود حسابداری شود. بر این اساس پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین احتمال دستیابی به آستانه‌های خاصی از سود (شامل اجتناب از زیان، اجتناب از کاهش سود و اجتناب از سود غیر منتظره منفی) و کیفیت حسابرسی (شامل اندازه مؤسسه، دوره تصدی حسابررس و امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت حسابرسی) می‌پردازد. برای این منظور اطلاعات مربوط به ۱۰۱ شرکت برای سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ گردآوری و تجزیه و تحلیل شد. یافته‌های حاصل از این بررسی نشان داد که بین احتمال مدیریت سود با هدف

---

* دانشیار بخش حسابداری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

** دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

نویسنده مسئول مقاله: شکراله خواجهی (Email: shkhajavi@rose.shirazu.ac.ir)

تاریخ پذیرش: ۹۴/۵/۳۱

تاریخ دریافت: ۹۳/۵/۴

دستیابی یا پیشی‌گیری از سود سال قبل و اندازه مؤسسه حسابرسی و امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد؛ اما رابطه معناداری بین کیفیت حسابرسی و آستانه‌های اجتناب از زیان و اجتناب از سود غیرمنتظره منفی یافت نشد.

واژه‌های کلیدی: آستانه‌های سود، کیفیت حسابرسی، مدیریت سود.

مقدمه

استانداردهای حسابداری با هدف تسهیل تجزیه و تحلیل عملکرد مالی و ارائه اطلاعات دقیق به بازار ارائه شده‌اند. اطلاعاتی که بر مبنای حسابداری تعهدی و مطابق با استانداردهای حسابداری تهیه و گزارش می‌شوند باید دارای ارتباط ارزشی قابل ملاحظه‌ای باشند؛ اما گاهی این تفسیر از هدف صورت‌های مالی مبتنی بر استانداردهای حسابداری، نادرست است. شرکت‌ها محرک‌های بسیاری برای بهره‌برداری از این حقیقت که اصول و استانداردهای حسابداری برای همیشه ثابت و دقیق نیستند، دارند. بر این اساس، آن‌ها تحریک می‌شوند تا به نوعی سود خود را مدیریت کنند. به طور کلی سه نوع طرح پژوهشی در مطالعات مدیریت سود به کار گرفته شده است (مک نیکولز، ۲۰۰۰): ۱. مجموع اقلام تعهدی (از قبیل دیچو و همکاران، ۱۹۹۵؛ جونز، ۱۹۹۱)؛ ۲. اقلام تعهدی خاص (از قبیل پترونی، ۱۹۹۲؛ بیور و انجل، ۱۹۹۶؛ بنیش، ۱۹۹۷) و ۳. توزیع سود پس از مدیریت (گور و همکاران، ۲۰۰۱ و هلند و رمسی، ۲۰۰۳).

مطالعات اظهار می‌کنند که مدیران در زمان گزارش سود درگیر سه آستانه می‌شوند و سود را برای دستیابی به این آستانه‌ها مدیریت می‌کنند. این سه آستانه شامل (۱) اجتناب از زیان، (۲) اجتناب از کاهش سود و (۳) اجتناب از سود غیرمنتظره منفی است. در پژوهش‌های تجربی انجام شده شواهدی دال بر کاهش مدیریت سود در نتیجه پایش اقلام تعهدی طی حسابرسی با کیفیت یافت شده است (چن، ۲۰۰۵؛ چی و همکاران، ۲۰۱۱). دو طرح اول تا

حدودی در نوشته‌های مختلف برای بررسی اثر کیفیت حسابداری بر مدیریت سود استفاده شده است (از قبیل **وچن، ۲۰۰۵؛ چی و همکاران، ۲۰۱۱**)؛ اما مورد آخر کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر در پی آن است تا به بررسی اثر کیفیت حسابداری بر مدیریت سود در رابطه با دستیابی به هر یک از آستانه‌های بالا در بورس اوراق بهادار تهران بپردازد.

ادبیات و پیشینه پژوهش

مدیریت سود و آستانه‌ها

یکی از اهداف صورت‌های مالی، کمک به ارزیابی عملکرد مدیریت در استفاده از منابع است. ارزیابی برای آگاهی سهامداران از کاربرد کارا و اثر بخش منابع صورت می‌گیرد (کمیتۀ تدوین استانداردها، ۱۹۷۸). طبق تئوری نمایندگی مدیران در راستای منافع خود اقدام به مدیریت سود می‌کنند. مدیریت سود به روش‌های گوناگونی از قبیل حساب‌شویی، کاهش سود، افزایش سود و هموارسازی سود صورت می‌پذیرد. گروهی از پژوهشگران بر این باورند که مدیریت سود می‌تواند مفید باشد (از قبیل **آریا و همکاران، ۲۰۰۳، دمسکی، ۱۹۹۸**). در این پژوهش‌ها این بحث مطرح می‌شود که مدیریت سود به صورت بالقوه، محتوای اطلاعاتی سود را افزایش می‌دهد. از سوی دیگر مطالعات بسیاری مدیریت سود را فرصت طلبانه دانسته‌اند (از قبیل **دیچو و اسلوان، ۱۹۹۱**). مدیریت سود در پژوهش‌ها از طریق مجموع ارقام تعهدی، ارقام تعهدی خاص و توزیع سود اندازه‌گیری شده است.

برخی مطالعات به بررسی توزیع سود در اطراف هدفی مشخص پرداخته‌اند که نتایج نشان‌دهنده نوعی ناپیوستگی در حوالی این اهداف است. به عبارت دیگر، این مطالعات نشان دادند که نسبت به توزیع نرمال، کمتر (بیشتری) مشاهده شده است که سود گزارش شده پایین‌تر (بالا‌تر) از آستانه‌ای خاص قرار گیرد (**هلند و رامسی، ۲۰۰۳**). دلیل این موضوع آن

است که زمانی که سود در نزدیکی آستانه‌ای خاص قرار می‌گیرد، مدیران برای تغییر در سود به صورت تهاجمی برانگیخته می‌شوند؛ زیرا واکنش به اعلام سود، بین شرکت‌هایی که به آستانه سود دست یافته‌اند و آن‌ها که دست نیافته‌اند، متفاوت است (اسکینر و اسلوان، ۲۰۰۲؛ بارث و همکاران، ۱۹۹۹). تئوری‌های زیربنای این رویکرد مدیریت سود، تئوری انتظارات و تئوری هزینه معاملات است. آستانه‌های سود این گونه قابل بیان است:

۱. اجتناب از زیان، به این معنا که مدیران سعی در گزارش سودی بیشتر از صفر دارند.
  ۲. اجتناب از کاهش سود، به این معنا که مدیران سعی دارند که گزارش سود مطابق با سود سال قبل باشد (یعنی ارائه سود به میزانی مشابه یا بیشتر از سال قبل).
  ۳. اجتناب از سود غیرمنتظره منفی، به معنای گزارش سود به نحوی که به انتظارات از سود (سود پیش‌بینی شده توسط تحلیل‌گران یا مدیران) دست یابد یا از آن بیشتر شود.
- در رابطه با میزان اهمیت سه آستانه بالا توافق نظری وجود ندارد و پژوهش‌های مختلف شواهدی دال بر مهم بودن هر یک از این سه آستانه ارائه کرده‌اند (مراذزاده فرد و همکاران، ۱۳۹۳). برخی اجتناب از زیان (بورگستالر و دیچو، ۱۹۹۷)، برخی اجتناب از سود غیرمنتظره منفی (دیچو و همکاران، ۲۰۰۳) و برخی اجتناب از کاهش سود (گراهام و همکاران، ۲۰۰۵) را به عنوان مهم‌ترین آستانه سود برای مدیران بیان کرده‌اند. بورگستالر و دیچو (۱۹۹۷) به طور غیرعادی فراوانی کمی در زمینه «کاهش سود به مبلغ کم» و «گزارش زیان به مبلغ کم» و فراوانی بالایی در زمینه «افزایش سود به مبلغ کم» و «گزارش سود مثبت به مبلغ کم» یافتند.
- این نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌ها سود را برای اجتناب از زیان و کاهش سود، مدیریت می‌کنند. پژوهش‌های بسیاری این موضوع را بررسی و تأیید کردند (بتی و همکاران، ۲۰۰۲). با به کارگیری روش پژوهش بورگستالر و دیچو (۱۹۹۷) برای داده‌های فصلی، دگورگ و همکاران (۱۹۹۹) به طور غیرعادی فراوانی پایینی برای خطای پیش‌بینی منفی و به

طور غیرعادی فراوانی بالایی برای خطای پیش‌بینی صفر یا مثبت در توزیع داده‌ها گزارش کردند. چر و همکاران (۲۰۰۳) به بررسی نحوه برخورد مدیران با کاهش سود و گزارش زیان پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که مدیران برای خودداری از شناسایی زیان و کاهش سود، اقدام به مدیریت سود می‌کنند. ریچاردسون و همکاران (۲۰۰۴) و براون (۲۰۰۱) در پژوهش‌های خود به شرکت‌های زیادی برخوردند که سودی برابر یا کمی بیشتر از پیش‌بینی تحلیل‌گران ارائه کرده بودند. ماتسوماتو (۲۰۰۲) نیز نتایج مشابهی ارائه کرد. این یافته‌ها بیانگر عمل مدیران برای دستیابی یا پیشی‌گیری از انتظارات است.

کیفیت حسابداری

خدمات حسابداری نقش مهمی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش مشکلات نمایندگی بین مدیران، سهامداران و اعتباردهندگان دارند (ویلنبرگ، ۱۹۹۹ و جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶). برای ایفای این نقش کیفیت حسابداری مهم است. در حالی که کیفیت حسابداری عنصری مهم از راهبری شرکتی است، اما به طور کامل مشخص نیست که کیفیت حسابداری و سایر جنبه‌های راهبری شرکتی مکمل یا جایگزین یکدیگرند (دیفوند و فرانسیس، ۲۰۰۵). کیفیت حسابداری مفهومی است که تعریف‌های متفاوتی برای آن ارائه شده است. دی آنجلو (۱۹۸۱) تعریفی دو بعدی از کیفیت حسابداری ارائه کرد: ۱. تحریف با اهمیت باید کشف شود و ۲. تحریف با اهمیت باید گزارش شود. به این ترتیب کیفیت حسابداری تابعی از توان حسابداری در کشف تحریف و درجه استقلال حسابداری است. پالمروز (۱۹۸۸) کیفیت حسابداری را با احتمال این که صورت‌های مالی فاقد تحریف با اهمیت باشد باید تعریف کرد. دیویدسون و نو (۱۹۹۳) کیفیت حسابداری را به عنوان توانایی حسابداری در کشف و برطرف کردن تحریف و دستکاری در سود خالص گزارش شده، تعریف کردند.

صرف نظر از تعاریف متفاوت کیفیت حسابرسی، اندازه گیری کیفیت حسابرسی دشوار است و کیفیت حسابرسی به طور مستقیم قابل مشاهده نیست (به خصوص برای اعتباردهندگان و سرمایه گذاران). مطابق با نوشته‌های پیشین این موضوع قابل استدلال است که کیفیت حسابرسی وابسته به استقلال و صلاحیت حسابرس است (از قبیل واتز و زیمرمن، ۱۹۸۶)، که در استانداردهای حسابرسی تشریح شده است. بر مبنای این ملاحظات، فرض شده است که مؤسسه‌های حسابرسی بزرگ، حسابرسی با کیفیت تری در مقایسه با مؤسسه‌های حسابرسی کوچک فراهم می‌کنند (فورمن، ۲۰۰۴). مؤسسه‌های حسابرسی بزرگتر کمتر وابسته به صاحبکاران خاص هستند؛ زیرا آن‌ها تعداد زیادی صاحبکار دارند. البته برخی پژوهش‌ها نشان دادند که تفاوتی در کیفیت خدمات مؤسسه‌های بزرگ و غیربزرگ وجود ندارد (جونگ و رو، ۲۰۰۴). دلیل وجود رابطه مثبت بین اندازه مؤسسه حسابرسی و کیفیت حسابرسی این گونه قابل تبیین است: ۱. موجود بودن منابع کافی. ۲. استانداردهای سطح بالای کنترل. ۳. استقلال بیشتر از صاحبکار. ۴. توجه بیشتر به حسن شهرت. ۵. دریافت حق الزحمه بالاتر که به آن‌ها اجازه می‌دهد بررسی دقیق تری داشته باشند. ۶. هزینه‌های اقتصادی قابل ملاحظه در صورت شکست حسابرسی (فرانسیس، ۲۰۰۴).

همچنین استقلال از مدیریت صاحبکار پیش‌نیازی برای کیفیت حسابرسی است. برای استقلال نیز تعریف‌های مختلفی وجود دارد؛ برای نمونه: احتمال شرطی گزارش خطای کشف شده (دی آنجلو، ۱۹۸۱)، توانایی مقاومت در برابر فشارهای صاحبکار (ناپ، ۱۹۸۵) و فقدان منافی که ریسک سوگیری غیرقابل قبول ایجاد کند (بیتی و همکاران، ۲۰۰۱). عواملی که دارای اثری بالقوه بر استقلال حسابرس هستند شامل: اندازه مؤسسه حسابرسی (شوکی و هلت، ۱۹۸۱ و منسی و همکاران، ۲۰۰۴)، خدمات غیرحسابرسی (ناپ، ۱۹۸۵)، شرایط مالی صاحبکار (ناپ، ۱۹۸۵)، ماهیت تضاد منافع (ناپ، ۱۹۸۵)، گردش مؤسسه حسابرسی (شوکی و هلت،

(۱۹۸۱)، درجه رقابت در بازار خدمات حسابرسی (ناپ، ۱۹۸۵)، کمیته حسابرسی (تتو و لیم، ۱۹۹۶) و صرف حق الزحمه^۱ (کوپلی، ۱۹۹۱) است. همچنین برخی پژوهش‌ها در بررسی کیفیت حسابرسی از نتایج نمایندگی‌های نظارتی بررسی کیفیت استفاده کردند (اوکیف و همکاران، ۱۹۹۴ و لونسوهن و رک، ۲۰۰۴).

ایچنسر و شیلدز (۱۹۸۳) بیان کردند مدیران مالی کیفیت حسابرسی را تابعی از ۱۱ قلم شامل استانداردهای اخلاقی، شهرت، تجربه در صنعت، تجربه تیم حسابرسی، پوشش جغرافیایی، حق الزحمه حسابرسی، روابط کاری، فاصله ملاقات‌ها، مدارک فنی، قابلیت دسترسی مؤسسه حسابرسی و گستره ارائه خدمات می‌دانند. کارسلو و همکاران (۱۹۹۲) ۱۲ قلم که از سوی حساب‌رسان، تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی به‌عنوان معیارهای کیفیت حسابرسی شناخته شده است را ارائه کردند. این اقلام شامل اندازه مؤسسه، تجربه مؤسسه و تیم حسابرسی، تخصص در صنعت، پاسخ به نیاز صاحبکار، مطابقت با استانداردهای پذیرفته شده حسابداری، مشارکت مدیران شرکت، تعهد مؤسسه به کیفیت، شامل شدن کمیته حسابرسی، درجه پاسخگویی کارکنان، انجام کار میدانی، تردید حرفه‌ای حسابرس و حفظ جنبه پویایی از سوی کارکنان است.

کیفیت حسابرسی و مدیریت سود

مطالعات مختلف با استفاده از شاخص‌های گوناگون کیفیت حسابرسی، به بررسی رابطه کیفیت حسابرسی و مدیریت سود پرداخته‌اند. فرانسیس و همکاران (۱۹۹۹) با استفاده از نام مؤسسه حسابرسی (۶ مؤسسه بزرگ) به عنوان شاخص کیفیت حسابرسی به بررسی رابطه کیفیت حسابرسی و سطح اقلام تعهدی اختیاری پرداختند. نتایج این بررسی نشان داد که صاحبکاران مؤسسه‌های حسابرسی غیر از ۶ مؤسسه بزرگ، دارای سطح اقلام تعهدی بیشتری نسبت به صاحبکاران ۶ مؤسسه بزرگ بودند. ژو و ایلدر (۲۰۰۲) در پژوهش خود دریافتند

شرکت‌هایی که توسط پنج مؤسسه بزرگ حسابرسی رسیدگی شده‌اند، مدیریت سود کمتری داشته‌اند. **بالسام و همکاران (۲۰۰۳)** نیز دریافتند که سطح ارقام تعهدی در صاحبکاران ۵ مؤسسه بزرگ نسبت به صاحبکاران دیگر مؤسسه‌ها به طور معناداری کوچک‌تر است. **مایرز و همکاران (۲۰۰۳)** به بررسی رابطه دوره تصدی حسابرس و کیفیت سود پرداختند. نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که رابطه‌ای مثبت بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت سود وجود دارد. **تندلو و وانسترلین (۲۰۰۵)** به این نتیجه رسیدند که کیفیت حسابرسی با میزان ارقام تعهدی غیرعادی رابطه‌ای منفی دارد. **فاروزانا و رشیده (۲۰۰۶)** اثر اندازه مؤسسه حسابرسی (۵ مؤسسه بزرگ) و وجود کمیته حسابرسی بر ارقام تعهدی را بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که اندازه مؤسسه حسابرسی، میزان ارقام تعهدی اختیاری را کاهش نمی‌دهد؛ اما وجود کمیته حسابرسی فعال در شرکت، میزان آن‌ها را کاهش می‌دهد. **مینگ (۲۰۰۷)** نیز در پژوهشی دریافت که ده مؤسسه بزرگ حسابرسی در چین بیشتر از مؤسسه‌های دیگر موجب کاهش مدیریت سود می‌شوند. **ازیبی و راجی (۲۰۰۸)** در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که حسابرسی پنج مؤسسه بزرگ تأثیری بر کاهش ارقام تعهدی ندارد. **توپساموت و جیکنکیت (۲۰۰۹)** نیز نشان دادند که وجود کمیته حسابرسی، تعداد جلسه‌های آن‌ها و اندازه مؤسسه حسابرسی بر مدیریت سود موثر نیست.

رومانوس و همکاران (۲۰۰۸) دریافتند که صاحبکاران حسابرسان متخصص در صنعت، با احتمال کمتری اقدام به تجدید ارائه سود می‌کنند. **جردن و همکاران (۲۰۱۰)** در بررسی اثر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود برای دستیابی به سود مورد نظر، به این نتیجه دست یافتند که صاحبکاران ۴ مؤسسه بزرگ حسابرسی کمتر اقدام به جهت دهی سود به سمت دستیابی به سود مینا می‌کنند. **چی و همکاران (۲۰۱۱)** در بررسی رابطه کیفیت حسابرسی و مدیریت سود واقعی دریافتند که گردش طولانی مدت حسابرس با افزایش مدیریت سود واقعی مرتبط است. **اشلمن**

و گو (۲۰۱۴) در بررسی رابطه کیفیت حسابداری و صرف حق الزحمه حسابداری با مدیریت سود به این نتیجه دست یافتند که رابطه‌ای منفی بین صرف حق الزحمه حسابداری و احتمال استفاده مدیران از اقلام تعهدی اختیاری برای مدیریت سود وجود دارد.

ژانگ (۲۰۱۴) به بررسی رابطه کیفیت حسابداری و مدیریت سود واقعی پرداخت و به این نتیجه رسید که افزایش کیفیت حسابداری موجب افزایش سطح مدیریت سود واقعی می‌شود. ابراهیمی کردلر و سیدی (۱۳۸۷) به بررسی تأثیر نوع مؤسسه حسابداری (سازمان حسابداری و سایر مؤسسه‌ها) و نوع اظهارنظر حسابداری بر اقلام تعهدی اختیاری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که تنها نوع مؤسسه حسابداری با اقلام تعهدی اختیاری ارتباط دارد. مجتهدزاده و بابایی (۱۳۹۱) در بررسی تأثیر کیفیت حسابداری بر مدیریت سود، دریافتند که رابطه معکوسی بین کیفیت حسابداری و مدیریت سود (اندازه گیری شده با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری) وجود دارد. حاجیها و همکاران (۱۳۹۱) به بررسی تأثیر تخصص در صنعت و دوره تصدی حسابداری بر مدیریت سود پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که تخصص در صنعت و دوره تصدی حسابداری، بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد؛ همچنین امکان مدیریت سود در شرکت‌هایی که به وسیله حسابسان متخصص در صنعت و با دوره تصدی بالای چهار سال حسابداری می‌شوند، کمتر از دیگر شرکت‌ها است. حسنی (۱۳۹۲) به بررسی حساسیت محافظه‌کاری نسبت به کیفیت حسابداری پرداخت. نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین محافظه‌کاری حسابداری و کیفیت حسابداری وجود دارد. حاجیها و سبحانی (۱۳۹۲) به بررسی رابطه بین کیفیت حسابداری و هزینه سرمایه پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که اندازه مؤسسه حسابداری و تداوم همکاری بین مؤسسه حسابداری و صاحبکار رابطه معکوس و معناداری با هزینه سرمایه شرکت دارند. اما ابراهیمی کردلر و همکاران (۱۳۹۳) در بررسی رابطه بین کیفیت حسابداری و هزینه سرمایه، به رابطه معناداری بین این دو متغیر دست نیافتند. همچنین

مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی رابطه بین ویژگی‌های شرکت و اولویت مدیران برای گزینش آستانه‌های سود پرداختند و دریافته‌اند که برخی ویژگی‌های شرکت از قبیل اندازه، رشدی بودن و حجم معاملات سهام بر اولویت مدیران در گزینش آستانه‌های سود موثر است.

تدوین فرضیه‌ها

مطابق پژوهش‌های قبلی، کیفیت حسابرسی می‌تواند بر مدیریت سود اثر بگذارد (از قبیل تندلو و وانسترینن ۲۰۰۵؛ مینگ، ۲۰۰۷ و چی و همکاران، ۲۰۱۱). مدیریت سود از راه‌های مختلفی به وقوع می‌پیوندد و برای اندازه‌گیری آن از شاخص‌های مختلفی استفاده شده است. در پژوهش‌های مختلف از شاخص‌های گوناگونی شامل کل اقلام تعهدی (برای نمونه دی آنجلو، ۱۹۸۶ و دیچو و همکاران، ۱۹۹۵)، اقلام تعهدی خاص (برای نمونه؛ بنیش، ۱۹۹۷) و توزیع سود (برای نمونه؛ هلند و رامسی، ۲۰۰۳ و لی، ۲۰۱۰) برای اندازه‌گیری مدیریت سود استفاده شده است. به این ترتیب پژوهش حاضر به بررسی چگونگی رابطه کیفیت حسابرسی و مدیریت سود در راستای دستیابی یا پیشی‌گیری از آستانه خاصی از سود می‌پردازد. در این پژوهش از راه بررسی توزیع سود در نزدیکی آستانه‌های سود و تلاش برای دستیابی یا پیشی‌گیری از آستانه‌ای خاص به بررسی مدیریت سود پرداخته می‌شود.

فرضیه ۱: بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با هدف اجتناب از سود غیرمنتظره منفی رابطه منفی وجود دارد.

فرضیه ۲: بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با هدف اجتناب از کاهش سود، رابطه منفی وجود دارد.

فرضیه ۳: بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با هدف اجتناب از زیان، رابطه منفی وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر روش شناسی، اثباتی؛ از نظر هدف، کاربردی؛ از نظر راهبرد، شبه تجربی؛ از نظر دوره زمانی عرضی-مقطعی و به لحاظ روش تحلیل داده‌ها، همبستگی است.

الگوهای پژوهش

در رابطه با احتمال دستیابی به آستانه‌های خاصی از سود، در پژوهش‌های مختلف از الگوی رگرسیون لوجستیک استفاده شده است (از قبیل؛ لی، ۲۰۱۰). در پژوهش حاضر نیز با استفاده از الگوهای رگرسیون لوجستیک، به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود. این روش برخلاف روش رگرسیون خطی مفروضات کمتر داشته و تنها عملکرد خطی هر یک از متغیرهای مستقل نسبت به یکدیگر مطرح است.

$$\text{prob}(Psi_{it}) = \beta_0 + \beta_1 AudQ_t + \beta_1 Lever_t + \beta_1 size_t + \beta_1 Ltg_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

که در آن؛ Psi_{it} ، یک متغیر ساختگی است (اگر سال شرکت به آخرین پیش‌بینی مدیران از سود دست یابد یا از آن پیشی گیرد، برابر ۱ و در غیر این صورت برابر صفر است). پژوهش‌های گذشته در رابطه با دلیل انتشار پیش‌بینی سود توسط مدیران، به دلایلی از قبیل فرضیه اصلاح انتظارات اشاره نمودند (آنجنکیا و گیفت، ۱۹۸۴). این فرضیه بیان می‌کند که مدیران برای ترتیب‌دهی به انتظارات بازار مطابق با انتظارات خود، اقدام به انتشار پیش‌بینی می‌کنند. سود پیش‌بینی شده ناقرینگی اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران و مدیران را کاهش می‌دهد و باعث کاهش پراکندگی سود پیش‌بینی شده توسط تحلیل‌گران و به طور کلی قیمت‌گذاری مطلوب و صحیح سهام و کارایی بازار در سطوح بالاتر می‌شود.

همچنین، $AudQ_t$ ، کیفیت حسابرسی؛ $Size_t$ ، اندازه شرکت؛ Ltg_t ، انتظار رشد؛ $Lever_t$ ،

اهرم مالی می‌باشد.

برای بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی و احتمال این که یک سال - شرکت از کاهش سود اجتناب کند از الگو (۲) استفاده می‌شود.

$$\text{prob}(Pec_{it+1}) = \beta_0 + \beta_1 AudQ_t + \beta_1 Lever_t + \beta_1 size_t + \beta_1 Trdvol_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

که در آن؛ Pec_{it+1} ، یک متغیر ساختگی است (اگر سود سال شرکت به سود دوره قبل دست یابد یا از آن پیشی بگیرد برابر با ۱ و در غیر این صورت صفر است).

در نهایت برای بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی و احتمال این که یک سال - شرکت از زیان دهی اجتناب کند، از الگوی شماره (۳) استفاده می‌شود.

$$\text{prob}(Pei_{it}) = \beta_0 + \beta_1 AudQ_t + \beta_1 Lever_t + \beta_1 size_t + \beta_1 Trdvol_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

که در آن؛ Pei_{it} ، متغیری ساختگی است (اگر سال شرکت سود صفر یا نزدیک به صفر گزارش کرده باشد برابر با ۱ و اگر شرکت زبانی نزدیک به صفر گزارش کرده باشد برابر صفر است).

اندازه‌گیری متغیرها

متغیر مستقل

کیفیت حسابرسی: برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی از سه شاخص به شرح زیر استفاده شد:

۱. اندازه مؤسسه حسابرسی: اندازه مؤسسه حسابرسی می‌تواند معیاری برای کیفیت حسابرسی باشد (دی‌آنجلو، ۱۹۸۱؛ فورمن، ۲۰۰۴). در این پژوهش سازمان حسابرسی به عنوان مؤسسه بزرگ و سایرین به عنوان کوچک طبقه‌بندی شد (مطابق پژوهش‌های قبل از قبیل؛ نمازی و همکاران، ۱۳۸۹).

۲. دوره تصدی حسابرسی: دوره تصدی حسابرسی با میزان شناخت و تخصص حسابرسی رابطه دارد. هر میزان دوره تصدی بیشتر و چرخش حسابرسی کمتر باشد، می‌توان انتظار کیفیت حسابرسی بهتری داشت (گل و همکاران، ۲۰۰۹). از این شاخص در پژوهش‌های مختلفی

(از قبیل؛ نمازی و همکاران، ۱۳۸۹؛ مجتهدزاده و بابایی، ۱۳۹۱) به عنوان شاخص کیفیت حسابرسی استفاده شده است.

۳. امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت حسابرسی مؤسسه: این رتبه‌بندی از سوی جامعه حسابداران رسمی منتشر می‌شود و مؤسسه‌ها در ۴ گروه (الف تا دال) قرار می‌گیرند. از این نوع شاخص در پژوهش‌های مختلفی استفاده شده است (از قبیل اوکیف و همکاران، ۱۹۹۴ و لونسوهن و رک، ۲۰۰۴).

متغیر وابسته

متغیر وابسته در این پژوهش، مدیریت سود با هدف دستیابی به سه آستانه سود شامل ۱- اجتناب از زیان؛ ۲- اجتناب از کاهش سود و ۳- اجتناب از سود غیرمنتظره منفی است که نحوه اندازه‌گیری آن‌ها به شرح زیر است:

اجتناب از زیان: اگر شرکت سود صفر یا سودی نزدیک به صفر $([0, 2IR(N^{-\frac{1}{3}})])$ گزارش کرده باشد نشانگر اجتناب از زیان است.

اجتناب از کاهش سود: اگر سود شرکت برابر یا بیشتر از سود دوره قبل باشد $(E_{t-1}, E_{t-1} +)$ $[2IR(N^{-\frac{1}{3}})]$ نشان از اجتناب از کاهش سود است.

اجتناب از سود غیرمنتظره منفی: اگر سود شرکت به آخرین پیش‌بینی مدیران از سود دست یابد یا از آن پیشی گیرد $[Ef_t, Ef_t + 2IR(N^{-\frac{1}{3}})]$ ، بیانگر اجتناب از سود غیرمنتظره منفی است؛ زیرا انتظارات از سود تحت تأثیر پیش‌بینی مدیران قرار داد. همچنین، E_{t-1} ، سود واقعی سال $t-1$ ؛ Ef_t ، سود پیش‌بینی شده توسط مدیران برای سال t ؛ IR ، انحراف چارکی، و N ، تعداد مشاهده‌ها است.

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت ($Size_t$): این متغیر با استفاده از لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت اندازه‌گیری می‌شود.

انتظار رشد (Ltg_t): این متغیر از تقسیم ارزش بازار شرکت بر ارزش دفتری (M/B) به دست می‌آید. این متغیر برای شرکت‌هایی که به مرحله بلوغ نرسیده‌اند و انتظار رشد دارند، بالاتر از میانگین بازار است (فاما و همکاران، ۲۰۰۷).

اهرم مالی ($Lever_t$): جنسین (۱۹۸۶) نشان داد که بدهی‌ها می‌توانند برای هم‌راستا کردن منافع مدیران و سهامداران استفاده شوند. این نسبت از تقسیم بدهی بر مجموع بدهی به علاوه ارزش بازار حقوق صاحبان به دست می‌آید (مطابق کالان و استویز، ۲۰۱۰).

دوره زمانی، جامعه و نمونه

دوره زمانی پژوهش حاضر دوره‌ای هفت ساله از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ است. جامعه آماری پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که مجموعه شرایط زیر را دارا باشند:

۱. سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند هر سال باشد.
  ۲. جزء بانک‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشد.
  ۳. در سال مورد مطالعه تغییر در سال مالی نداشته باشد.
- با توجه به معیارهای فوق تعداد ۱۰۱ شرکت برای انجام پژوهش انتخاب شد. داده‌های مورد نیاز با استفاده از نرم افزارهای تدبیرپرداز، نرم افزارهای ره‌آورد نوین، سایت سازمان بورس، سایت شرکت‌ها، صورت‌های مالی و گزارش فعالیت هیأت مدیره شرکت‌ها استخراج شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای استفاده شده در پژوهش در جدول شماره ۱ ارائه شده است. همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، حدود نیمی از شرکت‌های مورد بررسی به سود پیش‌بینی شده از سوی مدیریت دست یافته‌اند و بیش از ۶۵٪ آن‌ها سودی بیشتر از سود سال قبل گزارش کرده‌اند. همچنین تعداد کمی از شرکت‌های مورد بررسی سود صفر یا نزدیک صفر گزارش کرده‌اند. همچنین حدود ۲۶٪ از نمونه توسط سازمان حسابرسی (مؤسسه بزرگ) و ۷۴٪ باقیمانده از سوی ۷۱ مؤسسه دیگر حسابرسی شده‌اند. حدود ۶۰٪ از سال شرکت‌های مورد بررسی، از سوی مؤسسه‌ای با دوره تصدی ۴ سال یا بیشتر حسابرسی شده‌اند و بیشتر مؤسسه‌ها در دوره مورد بررسی دارای امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت الف بوده‌اند.

جدول شماره ۱. آماره توصیفی متغیرهای پژوهش

آماره	غیر منتظره منفی	اجتناب از سود	سود	اجتناب از کاهش	اجتناب از زیان	اهرم مالی	دفتری	ارزش بازار به	اندازه شرکت	وضعیت و کیفیت	امتیاز کنترل	دوره تصدی	اندازه مؤسسه
میانگین	۰/۵۰۱	۰/۶۵۲	۰/۸۶۶	۰/۴۸۵	۲/۷۱۴	۱۳/۱۰	۰/۴۸۵	۰/۵۸۷	۰/۲۶۰	۱/۳۸۵	۰/۴۹۳	۰/۴۳۹	۰/۴۳۹
انحراف استاندارد	۰/۵۰۰	۰/۴۷۷	۰/۶۵۲	۰/۲۶۴	۹/۱۱۴	۰/۱۲۹	۰/۰۱	۰/۰۱	۰	۰	۰	۰	۰
کمینه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بیشینه	۱	۱	۱	۱	۱۹/۶۱۸	۸۷/۰۷	۰/۹۴	۱	۱	۴	۱	۱	۱

به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش سه الگو برازش شد که نتایج آن در ادامه تشریح

می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه اول

در الگوی یک، رابطه کیفیت حسابرسی و احتمال دستیابی یا پیش‌گیری از سود پیش‌بینی شده از سوی مدیریت بررسی شد. به منظور ارزیابی کلی الگو، از آزمون ام‌بی‌بوس^۲ استفاده شد. همان‌طور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، الگوی پژوهش از برازش قابل قبولی برخوردار است و در سطح خطای کمتر از ۵٪ معنادار می‌باشد. با توجه به ضریب تعیین پژوهش^۳ که شامل ضریب تعیین کاکس و اسنل^۴ و ضریب تعیین نیجل کرک^۵ است (ارائه شده در جدول شماره ۲) می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای مستقل مورد بررسی (شامل کیفیت حسابرسی، اندازه شرکت صاحبکار، اهرم مالی، نسبت ارزش بازار به دفتری) بین ۴/۱ تا ۵/۵ درصد از واریانس متغیر وابسته (احتمال دستیابی به یا پیش‌گیری از سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت) را تبیین می‌کنند. البته با توجه به معنادار نبودن بیشتر متغیرها، میزان ضریب تبیین پایین است. در الگوی پژوهش متغیر اهرم مالی در سطح خطای ۵٪ معنادار است. همچنین متغیرهای امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت مؤسسه حسابرسی و اندازه واحد صاحبکار در سطح خطای ۱۰ درصد معنادار می‌باشند. به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه یک پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با هدف اجتناب از سود غیرمنتظره منفی در سطح خطای ۵٪ رد می‌شود.

همچنین می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت‌های با اهرم مالی بالاتر، احتمال مدیریت سود با هدف دستیابی یا پیش‌گیری از سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت کاهش می‌یابد که در سطح خطای ۵ درصد معنادار است. این احتمال در مورد شرکت‌های با اندازه بزرگ در سطح خطای ۱۰ درصد وجود دارد. همچنین در صورتی که امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت مؤسسه حسابرسی بالاتر باشد، احتمال مدیریت سود با هدف دستیابی یا پیش‌گیری از سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت کاهش می‌یابد که این رابطه در سطح خطای ۱۰ درصد برقرار است.

جدول شماره ۲. نتایج آزمون فرضیه یک پژوهش

$\text{prob}(Psi_{it}) = \beta_0 + \beta_1 AudQ_t + \beta_1 Lever_t + \beta_1 size_t + \beta_1 Ltg_t + \varepsilon_t$			
متغیر	ضریب متغیر	آماره والد	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۰۲۱	۰/۰۸۴	۰/۷۷۱
اندازه مؤسسه	۰/۱۹۱	۰/۹۹۷	۰/۳۲۳
دوره تصدی	-۰/۰۵	۰/۰۹۵	۰/۷۵۸
امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت	۰/۱۷۸	۲/۷۳۷	۰/۰۹۳
اندازه شرکت صاحبکار	۰/۰۹۰	۳/۲۳۸	۰/۰۷۲
ارزش بازار به ارزش دفتری	۰/۰۲۰	۲/۶۶۱	۰/۱۰۳
اهرم مالی	-۱/۰۵۷	۱۲/۱۲۵	۰/۰۰۰
آزمون ام نی بوس	آماره کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
	۲۳/۹۱۷	۶	۰/۰۰۱
ضریب تعیین	ضریب تعیین Nagelkerke		۰/۰۵۵
	ضریب تعیین Cox & Snell		۰/۰۴۱

نتایج آزمون فرضیه دوم

در الگوی دوم پژوهش، رابطه کیفیت حسابرسی و احتمال دستیابی یا پیشی گیری از سود سال گذشته شرکت بررسی شد. به منظور ارزیابی کلی الگو، از آزمون ام نی بوس استفاده شد. همان طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می شود، الگوی دوم پژوهش نیز از برازش قابل قبولی برخوردار و در سطح خطای کمتر از ۵ درصد معنادار است. همچنین با توجه به ضریب تعیین کاکس و اسنل و ضریب تعیین نیجل کرک می توان نتیجه گرفت که متغیرهای مستقل مورد بررسی بین ۸/۳ تا ۱۱/۵ درصد از احتمال تغییرات متغیر وابسته (احتمال دستیابی یا پیشی گیری از سود سال گذشته) را تبیین می کنند.

همان طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می شود، متغیرهای اندازه مؤسسه، امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت مؤسسه حسابرسی و اهرم مالی در سطح خطای ۵ درصد معنادار است. نتایج

نشان می‌دهد که مؤسسه حسابرسی بزرگ، موجب کاهش احتمال مدیریت سود با هدف دستیابی یا پیشی‌گیری از سود سال گذشته می‌شود؛ همچنین مؤسسه‌های حسابرسی دارای امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت بالاتر موجب کاهش احتمال دستیابی یا پیشی‌گیری از سود سال قبل می‌شوند. به این ترتیب فرضیه دوم پژوهش در رابطه با اندازه مؤسسه حسابرسی و امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت مؤسسه حسابرسی تأیید می‌شود. در نهایت در شرکت‌های دارای اهرم مالی بالاتر، احتمال مدیریت سود با هدف دستیابی یا پیشی‌گیری از سود سال قبل پایین است. همچنین نتایج در رابطه با دوره تصدی حسابرسان نشان می‌دهد که افزایش دوره تصدی حسابرسان موجب کاهش احتمال دستیابی یا پیشی‌گیری از سود سال قبل می‌شود؛ ولی این رابطه در سطح خطای ۵ درصد معنادار نیست.

جدول شماره ۳. نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

$\text{prob}(Pei_{it}) = \beta_0 + \beta_1 \text{Aud}Q_t + \beta_1 \text{Lever}_t + \beta_1 \text{size}_t + \beta_1 \text{Trdv}_t + \varepsilon_t$			
متغیر	ضریب متغیر	آماره والد	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱/۹۷۵	۶/۵۰۵	۰/۰۱۱
اندازه مؤسسه	-۰/۴۱۲	۳/۸۷۱	۰/۰۴۹
دوره تصدی	-۰/۲۸۰	۲/۵۲۲	۰/۱۱۲
امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت	۰/۲۸۸	۴/۹۷۸	۰/۰۲۶
اندازه شرکت صاحبکار	-۰/۰۳۸	۰/۵۱۰	۰/۴۷۵
ارزش بازار به ارزش دفتری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۹۶۵
اهرم مالی	-۲/۳۰۹	۴۵/۸۱۷	۰/۰۰۰
آزمون ام‌نی بوس	آماره کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
	۶۵/۸۶۳	۶	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین Nagelkerke		
	ضریب تعیین Cox & Snell		
			۰/۱۱۵
			۰/۰۸۳

نتایج آزمون فرضیه سوم

در الگوی سوم پژوهش، رابطه کیفیت حسابداری و احتمال گزارش سود صفر بررسی شد. به منظور ارزیابی کلی الگو، از آزمون ام نی بوس استفاده شد. همانطور که در جدول شماره ۴ مشاهده می شود، الگوی سوم پژوهش از برازش قابل قبولی برخوردار است و در سطح خطای کمتر از ۵ درصد معنادار می باشد. با توجه به ضریب تعیین کاکس و اسنل و ضریب تعیین نیجل کرک است می توان نتیجه گرفت که متغیرهای مستقل مورد بررسی در الگوی سوم بین ۹/۹ تا ۱۸/۲ درصد از احتمال تغییرات متغیر وابسته (احتمال گزارش سود صفر یا نزدیک به صفر) را تبیین می کنند.

جدول شماره ۴. نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش

$\text{prob}(Pei_{it}) = \beta_0 + \beta_1 AudQ_t + \beta_1 Lever_t + \beta_1 size_t + \beta_1 Trdvol_t + \varepsilon_t$			
متغیر	ضریب متغیر	آماره والد	سطح معناداری
مقدار ثابت	-۱/۳۷۰	۱/۵۳۴	۰/۲۱۶
اندازه مؤسسه	-۰/۲۸۷	۰/۷۶۰	۰/۳۸۳
دوره تصدی	-۰/۳۹۷	۲/۶۰۳	۰/۱۰۷
امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت	-۰/۱۵۶	۰/۷۷۵	۰/۳۷۹
اندازه شرکت صاحبکار	-۰/۱۵۴	۳/۹۵۲	۰/۰۴۷
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۱۹	۳/۱۶۷	۰/۰۷۵
اهرم مالی	۳/۵۵۹	۴۱/۹۳۷	۰/۰۰۰
آزمون ام نی بوس			
	آماره کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
	۷۸/۹۷۱	۶	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین Nagelkerke		
	ضریب تعیین Cox & Snell		
	۰/۱۸۲		
	۰/۰۹۹		

همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، هیچ یک از متغیرهای مربوط به کیفیت حسابرسی در سطح خطای ۵ درصد معنادار نمی‌باشند و در نتیجه فرضیه سوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد رد می‌شود. متغیر اهرم مالی و اندازه شرکت صاحبکار در سطح خطای ۵ درصد معنادار است. نتایج نشان می‌دهد که در شرکت‌های بزرگ‌تر احتمال مدیریت سود با هدف گزارش سود صفر یا نزدیک به صفر کاهش می‌یابد و در شرکت‌های با اهرم مالی بالاتر احتمال این نوع مدیریت سود افزایش می‌یابد. وجود رابطه مثبت بین اهرم مالی و احتمال گزارش سود صفر یا نزدیک به صفر را این‌گونه می‌توان توجیه کرد که بانک‌ها نسبت به زیان‌دهی شرکت‌ها حساسیت نشان داده و این موضوع باعث می‌شود تا شرکت‌ها برای جلوگیری از مشکلات تأمین مالی از طریق وام، اقدام به مدیریت سود برای اجتناب از زیان کنند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که هر چند شاخص‌های کیفیت حسابرسی اثری منفی بر احتمال گزارش سود صفر یا نزدیک به صفر دارند، ولی رابطه در سطح خطای ۵ درصد معنادار نیست.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ارائه اطلاعات مالی با کیفیت از جمله موضوعات مهم در تصمیم‌گیری صحیح و کارآمد است. شرکت‌های مختلف با توجه به شرایط حاکم بر محیط فعالیتشان و تقاضای ذی‌نفعان، انگیزه‌ها و مشوق‌های متفاوتی برای ارائه اطلاعات دارند. در خصوص ارائه اطلاعات مربوط به سود، مدیریت سود و دستیابی به آستانه خاصی از سود، از جمله موضوعاتی است که برای بخش‌های فعال در حوزه مالی مهم است. یکی از موارد مهم و اثرگذار در زمینه مدیریت سود با هدف دستیابی به آستانه خاصی از سود، کیفیت حسابرسی است. بر این اساس در این پژوهش رابطه کیفیت حسابرسی و احتمال دستیابی یا پیشی‌گیری از آستانه خاصی از سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی شد. با جمع‌آوری داده‌ها از نمونه مورد بررسی

و آزمون فرضیه‌های پژوهش، یافته‌ها نشان داد که رابطه معناداری بین شاخص‌های کیفیت حسابداری و احتمال دستیابی یا پیش‌گیری از سود پیش‌بینی شده از سوی مدیریت، وجود ندارد. این یافته را این گونه می‌توان توجیه کرد که با توجه به کمتر بودن سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت از سود واقعی در کوتاه مدت (بورگستالر و امس، ۲۰۰۶)، مدیریت نیاز کمتری به مدیریت سود با هدف دستیابی یا پیش‌گیری از این آستانه دارد.

در فرضیه دوم پژوهش به بررسی رابطه بین شاخص‌های کیفیت حسابداری و احتمال دستیابی به سود سال قبل بررسی شد. یافته‌ها نشان داد که بین احتمال دستیابی به سود سال قبل و اندازه مؤسسه حسابداری و امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت حسابداری رابطه منفی و معناداری وجود دارد. با توجه به این که سود سال قبل معیار مهمی برای شکل‌دهی به انتظارات است و شرکت‌ها مایل به گزارش کاهش در عملکرد و سودآوری نیستند، بنابراین انگیزه کافی برای مدیریت سود در راستای دستیابی یا پیش‌گیری از سود سال قبل دارند. در صورتی که مؤسسه حسابداری از کیفیت لازم برخوردار باشد می‌تواند این موارد را کشف و از آن جلوگیری کند. این موضوع با یافته‌های قبلی از قبیل، تندلو و وانسترین (۲۰۰۵)، بالسام و همکاران (۲۰۰۳)، مینگ (۲۰۰۷)، جردن و همکاران (۲۰۱۰) و مجتهدزاده و بابایی (۱۳۹۱) مشابه است.

در بررسی رابطه بین کیفیت حسابداری و احتمال اجتناب از زیان، یافته‌ها رابطه معناداری را نشان نداد. برخلاف یافته‌های قبلی (از قبیل باتالیو و مندلهال، ۲۰۰۵ و لی و توری، ۲۰۱۰) و انتظارات که بیان می‌کنند اجتناب از زیان برای شرکت‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است؛ یافته‌های این پژوهش شواهدی دال بر ممانعت مؤسسه‌های حسابداری با کیفیت از این نوع مدیریت سود نشان نداد. دلیل این یافته را باید در نحوه برخورد مؤسسه‌های حسابداری (حتی با کیفیت) با این موارد از مدیریت سود جست‌وجو کرد. از سوی دیگر بازار نیز به این نوع سوگیری در ارائه سود واکنش نشان نمی‌دهد (پورحیدری و همکاران، ۱۳۹۳). همچنین یافته‌ها

نشان داد که در شرکت‌های با اهرم مالی بالاتر، احتمال مدیریت سود برای اجتناب از گزارش زیان بالاتر است. این یافته با ساز و کارهای وام‌دهی و تأمین مالی در ایران مرتبط است.

یافته‌های حاصل از این پژوهش برای سرمایه‌گذاران در گزینش گزینه‌های سرمایه‌گذاری و برای تحلیل‌گران در بررسی سود گزارش شده مفید است. آن‌ها باید به این موضوع آگاه باشند که شرکت‌ها برای اجتناب از کاهش سود نسبت به سال قبل، اقدام به مدیریت سود می‌کنند و در نتیجه در صورتی که سود سال جاری نزدیک به سود سال قبل بود، می‌توان نسبت به مدیریت سود مشکوک شد. همچنین در صورتی که آن شرکت از سوی مؤسسه‌های حسابرسی دارای کیفیت بالا رسیدگی شده باشد، احتمال مدیریت سود برای دستیابی به این آستانه کاهش می‌یابد. همچنین سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی در بررسی‌های خود در مورد سود سهام، باید به مدیریت سود با هدف دستیابی یا پیشی‌گیری از آستانه‌ها توجه داشته باشند و در این راستا، مطابق یافته‌های پژوهش، کیفیت حسابرسی را مدنظر قرار دهند.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده دیگر ساز و کارهای راهبری شرکتی (از قبیل ساختار مالکیت، ساختار هیأت مدیره و کمیته حسابرسی) در خصوص پیشگیری از مدیریت سود با هدف دستیابی به آستانه‌های سود مورد بررسی قرار گیرد. همچنین دیگر معیارهای کیفیت حسابرسی از قبیل تخصص حسابرسان در صنعت نیز مدنظر قرار گیرد. در نهایت بیان می‌شود که با توجه به محدود بودن دوره زمانی پژوهش و همچنین تجدید ارائه اقلام صورت‌های مالی در دوره بعد، استفاده از نتایج پژوهش با دقت انجام شود.

یادداشت‌ها

1. Premium Fee
2. Omnibus
3. Pseudo
4. Cox and Snell
5. Nigelkerke

References

- Ajinkya, B.B., and Gift, M.J. (1984). Corporate management earnings forecasts and systematic adjustments of market expectations. *Journal of Accounting Research*, 22, 425-444.
- Arya, A., Glover, C. and Sunder. S. (2003). Are unmanaged earnings always better for shareholders? *Accounting Horizons*, 17 (1), 111-116.
- Azibi, J. and Rajhi, N. (2008). Auditor's choice and earning management after enron scandals: Empirical approach in French context, *Working paper*. Lancaster.
- Balsam, S., Krishnan, J. and Yang, J. (2003). Auditor industry specialization and earnings quality. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 22(2), 71-97.
- Barth, M.E., Elliott, J.A. and Finn, M.W. (1999). Market rewards associated with patterns of increasing earnings. *Journal of Accounting Research*, 37(2), 387-413.
- Battalio, R.H. and Mendenhall, R.R. (2005), Earnings expectations, investor trade size, and anomalous returns around earnings announcements, *Journal of Financial Economics*, 77 (2), 289-319.
- Beattie, V., Fearnley, and Brandt, R. (2001). Behind closed doors: What company audit is really about. *Institute of Chartered Accountants in England and Wales*.
- Beaver, W.H. and Engel, E.E. (1996). Discretionary behaviour with respect to allowances for loan Losses and the behaviour of security prices. *Journal of Accounting and Economics*, 22, 177-206.
- Beneish, M.D. (1997). Detecting GAAP Violation: Implications for Assessing Earnings Management among Firms with Extreme Financial Performance. *Journal of Accounting and Public Policy*, 16(3): 271-309.
- Brown, L. (2001). A temporal analysis of earnings surprises: profits vs Losses, *Journal of Accounting Research*, 39(2), 221-41.
- Burgstahler, D. and Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses, *Journal of Accounting and Economics*, 24, 99-126.
- Burgstahler, D., and Eames, M., (2006). Management of earnings and analysts forecasts to achieve zero and small positive earnings surprises. *Journal of Business Finance & Accounting*, 33 (5-6), 633-652.
- Callahan, C. M., and Stuebs M. (2010). A theoretical and empirical investigation of the impact of labor flexibility on risk and the cost of equity capital. *Journal of Applied Business Research*, 26(5), 45.

- Carcello, J.V., Hermanson, R.H. and McGrath, N.T. (1992). Audit quality attributes: the perceptions of audit partners, preparers, and financial statement users, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 11(1), 1-15.
- Chen. (2005). The audit opinion of earnings management in listed companies of China, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 1(7), 67-81.
- Cher, K.S., Law, H.P., Lim, S.H., (2003). Earnings management to avoid losses and decreases. *Working Paper*. Nan yang Technological University. Nan yang Business School.
- Chi, W.; Lei Liscic, L. and Pevzner, M. (2011). Is enhanced audit quality associated with greater real earnings management? *Accounting Horizons*, 25(2), 315-335.
- Copley, P.A., (1991). The association between municipal disclosure practices and audit quality. *Journal of Accounting and Public Policy*, 10, 245-266.
- Davidson, R.A., and Neu, D. (1993). A note on the association between audit firm size and audit quality. *Contemporary Accounting Research*, 9, 479-488.
- DeAngelo, L. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3, 183-199.
- DeAngelo, L. (1986). Accounting numbers as market value substitutes: A study of management buyouts of public stockholders. *Accounting Review*, 61, 400-420.
- Dechow, P., Richardson, S. and Tuna, I. (2003), Why are earnings kinky? An examination of the earnings management explanation, *Review of Accounting Studies*, 8 (2/3), 355-84.
- Dechow, P., and Sloan, R., (1991). Executive incentives and the horizon problem. *Journal of Accounting and Economics*, 14, 51-89.
- Dechow, P.M., Sloan, R.G. and Sweeney, A.P. (1995). Detecting earnings management. *Accounting Review*, 70, 193-225.
- Defond, M.L., and Francis, J.R. (2005). Audit quality research after Sarbanes-Oxley. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 24, 5-30.
- DeGeorge, F., Patel, J. and Zeckhauser, R. (1999). Earnings management to exceed thresholds, *Journal of Business*, 72(1), 1-33.
- Demski, J. (1998). Performance measure manipulation. *Contemporary Accounting Research*, 15, 261-285.

- Ebrahimi Kordlar, A., and Seyedy, S.A., (2009). Independent Auditor's Roles in Decreasing Discretionary Accrual. *Journal of Accounting and Auditing Review*, 16 (1), 3-16 [In Persian].
- Ebrahimi Kordlar, A., Yazdani, A. and Estaki, H. (2014). The relationship between audit quality attributes. *Auditing: Theory and Practice*, 3 (1), 109-130 [In Persian].
- Eichenseher, J.W. and Shields, D. (1983). The correlates of CPA - firm change of publicly-held corporations, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 2 (2), 23-37.
- Eshleman, J.D. and Guo, P. (2014). Abnormal audit fees and audit quality: the importance of considering managerial incentives in tests of earnings management. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33 (1), 117-138.
- Fairuzana, R. and Rashidah, H. (2006). Board, audit committee, culture and earnings management: Malaysian evidence, *Managerial Auditing Journal*, 21(7), 783 – 804.
- Fama, Eugene F. and French, K.R. (2007). The anatomy of value and growth stock returns, *Financial Analysts Journal*, 63(6): 44-54.
- Francis, J. (2004). What do we know about audit quality? *British Accounting Review*, 36, 345–368.
- Francis, J.R., Maydew, E.L., and Sparks, H.C., (1999). The role of big 6 auditors in the credible reporting of accruals. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 18, 17–34.
- Furman, R.D. (2004). Audit quality examined one large CPA firm at a time: Mid-1990's empirical evidence of a precursor of Arthur Andersen's collapse. *Corporate Ownership & Control*, 2, 137–148.
- Gore, P., Pope, P.F. and Singh, A.K. (2001). Discretionary accruals and the distribution of earnings relative to targets. *Working Paper*, Lancaster University.
- Graham, J.R., Harvey, C.R. and Rajgopal, S. (2005), the economic implications of corporate financial reporting, *Journal of Accounting and Economics*, 40, 3-74.
- Gul, F. A., Fung, S.Y.T., and Jaggi, B. (2009). Earnings quality: Some evidence on the role of auditor tenure and auditors' industry expertise. *Journal of Accounting and Economics*, 47, 265–287.
- Hajiha, Z. and Sobhani, N., (2013). Audit quality impact on cost of equity capital in companies accepted in Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Knowledge*, 14(4), 129-146. [In Persian].
- Hajiha, Z., Baradaran Hasanzadeh, R., and Ahmadzadeh, Y., (2013). The investigation of specialization influence on industry and audit firm tenure on earnings management

- (emphasizing on interim financial reports) in companies Listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Auditing Science*, 12(49), 69-85 [In Persian].
- Hasani, M. (2014). The sensitivity of accounting conservatism to audit quality. *Journal of Accounting Knowledge*, 15(4), 149-172. [In Persian].
- Holland, D. and Ramsay, A. (2003). Do Australian companies manage earnings to meet simple earnings benchmarks? *Accounting and Finance*, 43(1), 41-62.
- Jensen, M.C., and Meckling, W.H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3, 305-360.
- Jeong, S. W., and Rho, J. (2004). Big six auditors and audit quality: The Korean evidence. *International Journal of Accounting*, 39, 175-196.
- Jones, J.J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29, 193-228.
- Jordan, C.E. Clark, J.S. and Hames, C.C. (2010). The impact of audit quality on earnings management to achieve user reference points in EPS. *The Journal of Applied Business Research*, 26, 19-30.
- Knapp, M.C. (1985). Audit conflict: an empirical study of the perceived ability of auditors to resist management pressure. *Accounting Review*, 60(2), 202-211.
- Li, S. F. (2010). Determinants of management's preferences for an earnings threshold, *Review of Accounting and Finance*, 9(1), 33-49
- Lowensohn, S., and Reck, J., (2004). Longitudinal analysis of local government audit quality. *Research in Governmental and NonProfit Accounting*, 11, 213-228.
- Mansi, S.A., Maxwell, W.F., and Miller, D.P., (2004). Does auditor quality and tenure matter to investors? Evidence from the bond market. *Journal of Accounting Research*, 42(4), 755-793.
- Matsumoto, D. (2002). Management's incentives to avoid negative earnings surprises, *The Accounting Review*, 77 (3), 483-514.
- McNichols, M.F. (2000). Research design issues in earnings management studies. *Journal of Accounting and Public Policy*, 19, 313-345.
- Ming, L. (2007). Corporate governance, auditor choice and auditor switch evidence from China, Ph.D Dissertation, *Hong Kong Baptist University*.
- Mojtahedzadeh, M. and Babaei, Z. (2012). The effects of audit quality on earnings management and cost of equity capital. *A Quarterly journal of Empirical Research of Financial Accounting*, 6(2), 9-28 [In Persian].

- Moradzade Fard, M. Ebrahimi Maimand, M., and Moradi, M. (2014). Relationships between firm specific factors and management's preferences for an earnings threshold. *Journal of Financial Accounting Research*, 6(1), 75-88 [In Persian].
- Myers, J.N., Myers, L. A. and Omer, T.C. (2003). Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?, *Accounting Review*, 78, 779-800.
- Namazi, M., Bayazidi, A. and Kangarluei, S.J. (2010). Determining the relationship between auditing quality and earnings management for listed companies in the Tehran security exchange. *Accounting and auditing Research*, 3, 4-21 [In Persian].
- O'Keefe, T.B., King, R.D., and Gaver, K.M., (1994). Audit fees, industry specialization, and compliance with GAAS reporting standards. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 13(2), 41-55.
- Palmrose, Z.V. (1988). An Analysis of auditor litigation and audit service quality. *Accounting Review*, 63, 55-73.
- Petroni, K. (1992). Optimistic reporting in the property-casualty insurance industry. *Journal of Accounting and Economics*, 15(4), 485-508.
- Pourheidari, O., dorrisedeh, M. and jafari, Y. (2014). The investigation of the relationship between management forecast optimism and loss forecast avoidance behavior. *Quarterly Journal of Securities Exchange*. 7(26), 41-58 [In Persian].
- Richardson, S., Teoh, S.H. and Wysocki, P.D. (2004), The walk down to beatable analyst forecasts: the role of equity issuance and insider trading incentives, *Contemporary Accounting Research*, 21(4), 885-924.
- Romanus, R.N., Maher, J.J., and Fleming, D.M. (2008). Auditor industry specialization, auditor changes, and accounting restatements. *Accounting Horizons*, 22(4), 389-413.
- Shockley, A., and Holt, R.N. (1983). A behavioral investigation of supplier differentiation in the market for audit services. *Journal of Accounting Research*, 21, 545-564.
- Skinner, D. and Sloan, R.G. (2002). Earnings surprises, growth expectations, and stock returns or don't let an earnings torpedo sink your portfolio, *Review of Accounting Studies*, 7 (2/3), 289-312.
- Tendeloo, B. and Vanstraelen, A. (2005). Earnings management and audit quality in Europe: Evidence from the private client segment market, *European Accounting Review*, 17(3), 447-469.

- Teoh, H. Y., and Lim, C.C. (1996). An empirical study of the effects of audit committees, disclosure of nonaudit fees and other issues on audit independence: Malaysian evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 5, 231-248.
- Thoopsamut, W. and Jaikengkit, A. (2009). Audit committee characteristics, audit firm size and quarterly earnings management in Thailand. *Oxford Journal*, 8(1), 3-12.
- Willenborg, M. (1999). Empirical analysis of the economic demand for auditing in the initial public offering market. *Journal of Accounting Research*, 37, 225-238.
- Zhang D. (2014). Can enhanced audit quality reduce higher real earnings management: Evidence from China. *International Conference on Public Management and Education Research*.
- Zhou, J. and Elder, R. (2002). Audit firm size, industry specialization, and earnings management by initial public offering firms. *Working paper*, 91-102.